

Anni Ihalainen

”SYY EI OLE MEISSÄ, VAAN MUISSA”

Poliittinen diskurssianalyysi EU:n normatiivisen johtajuuden kehityksestä COP-kokouksissa 2009–2015.

TIIVISTELMÄ

Anni Ihalainen: ”Syy ei ole meissä, vaan muissa”. Poliittinen diskurssianalyysi EU:n normatiivisen johtajuuden kehityksestä COP-kokouksissa 2009–2015.

Kandidaatin tutkielma.

Tampereen yliopisto.

Politiikan tutkimus.

Huhtikuu 2020.

Ilmastonmuutos on yksi aikamme suurimpia uhkia. Ilmaston lämpeneminen ei tunne valtion rajoja ja sen pysäyttäminen vaatii kansainvälistä yhteistyötä. Tässä tutkielmassa perehdyn Euroopan unionin normatiiviseen valtaan ja miten unioni on pyrkinyt vaikuttamaan muihin toimijoihin COP-osapuolikokouksissa vuosina 2009–2015. Tarkastelen, miten kolme johtajuuden diskurssia – rakenteellinen, ohjaava ja välineellinen johtajuus – esiintyvät komissaarien COP-kokouksissa pitämässä puheissa. Tarkastelen puheita poliittisen diskurssianalyysin keinoin. Tutkimuskysymykseni kuulukin, miten EU:n normatiivinen johtajuus on rakentunut COP-ilmastokokouksissa 2009–2015.

UNFCCC eli UN Framework Convention on Climate Change on YK:n ilmastonmuutoksen vastainen puitesopimus. Osapuolikokous eli Conference of Parties (COP) on sopimuksen korkein päättävä elin ja se kokoontuu vuosittain, ellei toisin päätetä. Aineistoni koostuu neljän komissaarin puheista vuosien 2009–2015 välillä. Vuoden 2009 kokoukseen mentäessä EU:lla oli isot odotukset kokouksen annista. EU tavoitteli tuolloin kunnianhimoista ja laillisesti sitovaa sopimusta, jota se ei kuitenkaan onnistunut saavuttamaan. Pariisin ilmastopopimus 2015 oli kuitenkin unionille riemuvoitto, sillä sen onnistui kerätä taakseen koalition, jonka avulla Pariisin ilmastopopimus saatiin aikaiseksi. Tarkastelemassani tutkimuskirjallisuudessa on arvioitu, että EU:n uskottavuus mureni vääränlaisen johtajuustyyppin vuoksi. EU ei myöskään vakuuttanut muita toimijoita ristiriitaisella toiminnallaan sen kehottaessa muita tekemään jotain, mihin edes se itse ei kyennyt. EU:n sisäiset ristiriidat vuoden 2009 COP-kokouksessa saattoivatkin olla yksi syy EU:n tavoitteiden epäonnistumiselle.

Tutkielmani teoreettinen viitekehys koostuu normatiivisen vallan teoriasta. Normatiiviseksi vallaksi tunnustautuva toimija pyrkii vaikuttamaan muihin toimijoihin omien periaatteidensa ja normiensa levittämiseksi kansainvälisissä suhteissa. Aineistosta käy ilmi, että COP-kokouksissa pitämässään puheissa komissaarit yrittävät vakuutella muita toimijoita seuraamaan EU:n antamaa esimerkkiä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Komissaarien argumentaatio osoittaa johtajuuden kehityksen rakenteellisesta johtajuudesta kohti ohjaavan ja välineellisen johtajuuden diskursseja.

Avainsanat: Euroopan unioni; EU; normatiivinen johtajuus; ilmastonmuutos; valta; johtajuus; Pariisin ilmastopopimus; COP-kokous; UNFCCC; diskurssianalyysi; poliittinen diskurssianalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check-ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
2. EU KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN TOIMIJANA	2
2.1. Ilmastonmuutos tulevaisuuden uhkana	2
2.2. EU:n toimivalta: taloudellinen jätti mutta poliittinen kääpiö?.....	3
3. EU:N NORMATIIVINEN ILMASTOJOHTAJUUS JA COP-KOKOUKSET	5
3.1. Normatiivinen valta: Esimerkin voima?	5
3.2. Euroopan unioni ilmastojohtajana: johtajuuden mallit.....	9
3.3. Komission rooli ilmastoneuvotteluissa	12
3.4. EU COP-kokouksissa	12
3.5. Kiina, Yhdysvallat vai EU – kuka johtaa?.....	15
4. MILLÄ TAVOIN EU:N JOHTAJUUS ON KEHITTYNYT 2009–2015?	16
4.1. Diskurssianalyysi työkaluna aineiston analysoinnissa	16
4.2. Poliittinen diskurssianalyysi	18
4.3. COP15 Kööpenhamina – COP21 Pariisi: puheet aineistona	19
5. ANALYYSI: ”EI ME, MUTTA KUN NE MUUT”	20
5.1. Rakenteellisen johtajuuden diskurssit.....	20
5.2. Ohjaavan johtajuuden diskurssit	23
5.3. Välineellisen johtajuuden diskurssit	25
6. LOPPUPÄÄTELMÄT	27
LÄHTEET	28

1. JOHDANTO

Euroopan unioni (EU) on ainutlaatuinen, pian 27 jäsenmaan muodostama poliittinen liitto. Rauhanprojektiksi alun perin tarkoitettu hiili- ja teräsyhteisö kasvoi reilussa 60 vuodessa yhdeksi merkittävimmistä talousmahdeista ja kansainvälisen politiikan pelureista. Nykyisen muotonsa EU sai 1993 voimaan astuneen Maastrichtin sopimuksen myötä (Euroopan unioni 2020a). Unionin ainutlaatuinen rakenne kuitenkin erottaa sen valtion kaltaisesta toimijasta, sillä sen toimivalta ei ulotu kaikkiin politiikan sektoreihin.

Ilmastonmuutoksella tarkoitetaan yksinkertaisuudessaan kasvihuonekaasujen lisääntymisestä ilmakehässä, jolloin ilmakehän lämpötila nousee. Tämä tietää muutoksia ekosysteemiin ja elinoloihin herkimmillä maapallon alueilla sekä esimerkiksi äärimmäisiä sääolosuhteita. Ilmastonmuutoksen vastainen taistelu on yksi EU:n politiikan kärkihankkeista, sillä ilmastonmuutoksen ehkäiseminen on avainasemassa elinolojen nykyisyyden säilyttämisessä. EU:n agendalla on saavuttaa hiilineutraalisuus vuoteen 2050 mennessä (Euroopan unioni 2020b). Ilmastokokoukset ovatkin yksi kansainvälisen politiikan pelikenttä, jossa monet toimijat pyrkivät edistämään omia normejaan.

Tässä tutkimuksessa pyrin selvittämään, miten EU:n johtajuus ilmastopolitiikan saralla on rakentunut vuosina 2009–2015. Peilaan aineistoani, eli COP-osapuolikokouksiin liittyviä puheita aiemmin julkaisun tutkimuskirjallisuuden sekä normatiivisen vallan teorian (*Normative Power Europe, NPE*) avulla. EU:n moninaisen luonteen vuoksi on tärkeää ymmärtää sen toimivalta, eli oikeudellinen valta päättää tietyistä asioista, jotta EU:n johtajuusaspektia olisi helpompi analysoida. Johtajuudelle on olemassa useita erilaisia määritelmiä, mutta Joseph S. Nyeen mukaan johtajuus on ”valtaa suunata ja mobilisoida toisia [toimijoita] kohti määränpäättä”¹ ². Johtajaksi Nye määrittelee ”toimijan, joka opastaa tai on vastuussa muista”³ (Nye 2008, 19; Parker et al. 2017, 241).

Aineistona tarkastelen neljän komissaarin, puheenjohtajat Jose Manuel Barroson sekä Jean-Clauden Junckerin ja ilmastokomissaarien Connie Hedegaardin sekä Miguel Arias Cañeten puheita COP15–COP21-kokouksiin liittyen vuosilta 2009–2015. Vuoden 2009

¹ The power to orient and mobilize others for a purpose.

² Kaikki tässä työssä esitetyt käännökset: suomentanut Ihalainen 2020.

³ Who guides or is in charge of others.

COP15-kokous oli pettymys, sillä EU:n toivomaa ilmastopimusta ei tuolloin saatu aikaan. COP21 Pariisissa 2015 puolestaan oli riemuvoitto, sillä kokouksessa luotiin EU:n kauan tavoittelema laillisesti sitova sopimus. Tarkastelen aineistoa ikään kuin aikajanana, ja pyrin löytämään johtajuuden kehitykseen viittaavia tekijöitä puheista. Metodina hyödynnän poliittista diskurssianalyysiä. Tutkimukseni keskeinen kysymys onkin *miten EU:n normatiivinen johtajuus on rakentunut COP-ilmastokokouksissa 2009–2015*.

2. EU KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN TOIMIJANA

2.1. Ilmastonmuutos tulevaisuuden uhkana

Ilmastonmuutos on aikamme keskeisimpiä uhkia. Se ei tunne valtion tai alueiden rajoja. Ilmastonmuutoksen torjunta vaatii yhteisiä globaaleja sopimuksia, toimia ja ennen kaikkea sitoutumista. Ilmiönä ilmastonmuutos tarkoittaa kasvihuonekaasujen, kuten metaanin, hiilidioksidin tai vesihöyryn, määrän lisääntymistä ilmakehässä, jolloin ne estävät lämpösäteilyn poispääsyn ilmakehästä. Ilmakehän lämpötila nousee, mikä puolestaan vaarantaa ekosysteemejä ja tuntemamme elämän maapallolla eli ihmisen toimien aiheuttamasta ilmastonmuutoksesta. Alessandro De Matteis (2019) toteaa, että jatkuva talouskasvu on yksi ilmastonmuutosta kiihdyttävä tekijä. Ihmisen toimien seurauksista johtuvasta ilmastonmuutoksesta puhutaan myös antropogeenisena ilmastonmuutoksena (De Matteis 2019). EU:n komission (2020a) mukaan useat tutkijat ovat suositelleet keskimääräisen lämpenemisen rajoittamisen alle 2 °C verrattuna esiteolliseen aikaan, jolloin kaikista suurimmat ekokatastrofit olisi vielä mahdollista välttää.

United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) eli YK:n ilmastosuojelun puitesopimus on ilmastonmuutosta vastaan taisteleva kansainvälinen sopimus, joka sai alkunsa vuoden 1992 Rio de Janeiron Earth Summit –kokouksessa. Sopimuksen allekirjoittaneet osapuolet sitoutuivat vapaaehtoisesti pienentämään kasvihuonekaasupäästöjään. Osapuolikonferenssi (Conference of Parties, COP) on puitesopimuksen päätöksiä tekevä elin. Se muodostuu niistä maista, jotka ovat sopimuksen osapuolia. COP kokoontuu vuosittain, ellei toisin päätetä. (UNRIC 2019).

Kioton pöytäkirja vuodelta 1997 on ensimmäinen sitova sopimus ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. 192 UNFCCC:n jäsenmaata on hyväksynyt⁴ sopimuksen, EU ja sen jäsenmaat mukaan lukien (UNFCCC 2020a). Sopimus koostuu kahdesta sitouttamiskaudesta: Ensimmäinen kausi vuosina 2008–2012 velvoitti teollistuneita jäsenmaita leikkaamaan päästöjään 5 % vuoden 1990 lukemista. Toinen sitouttamiskausi 2013–2020 puolestaan velvoittaa päästöleikkauksiin sitoutuneita osapuolia vähentämään päästöjään 18 % vuoden 1990 tasosta. EU on asettanut itselleen kunnianhimoisemmat tavoitteet, sillä ensimmäisellä kaudella se sitoutui pienentämään päästöjään 8 % verrattuna vuoden 1990 päästöihin ja toisella kaudella 20 % vuoden 1990 päästölukemista (Ilmasto-opas 2020).

Kioton pöytäkirja velvoitti vain kehittyneitä maita päästöleikkauksiin, jolloin monet öljyntuottajamaat, kuten Kuwait ja Saudi-Arabia sekä väestörikkaat, taloudellisesti kehittyvät maat kuten Kiina, jäivät sopimuksen ulkopuolelle. Merkittävä talousmahti Yhdysvallat ei ole ratifioinut sopimusta. (UNFCCC 2020b). Vuonna 2020 voimaan astunut Pariisin ilmasopimus sitouttaa sopimuksen ratifioineet maat vähentämään päästöjään niin, että ilmaston lämpiäminen pyritäisiin pitämään 1,5 °C:ssa verrattuna esiteolliseen aikakauteen. Sopimus käsittää noin 55 % kaikista maailman päästöistä (UNFCCC 2020c).

2.2. EU:n toimivalta: taloudellinen jätti mutta poliittinen kääpiö?

Tutkimukseni luonteeseen liittyen on tarpeen ymmärtää EU:n toimivalta kansainvälisen politiikan pelikentällä. Yhtenä maailman mahtavimmista talouksista, EU:n sanotaan olevan ”taloudellinen mahti mutta poliittinen kääpiö ja sotilaallinen mato”⁵. EU muodostaa ainutlaatuisen järjestelmän, sillä se ei ole (liitto)valtion kaltainen toimija tai kansainvälinen järjestö, vaan pikemminkin monen jäsenmaan muodostama poliittinen järjestelmä. Jäsenmaat ovat luovuttaneet osan toimivallastaan ja lainsäädännöstään unionille ratifioimalla perussopimuksia, jotka ovat EU:n toiminnan ydin. Keskityn työssäni lähinnä komission toimintaan. Sen tärkeimpinä tehtävinä on unionin edustaminen, lainsäädäntötyö sekä budjetointi ja sen täytäntöönpano. Komissio edustaa

⁴ Käytän tässä kohtaa yleispätevää verbiä ”hyväksyä”, sillä eri mailla on erilaisia toimintatapoja sopimusten hyväksymisessä ja niihin sitoutumisessa, kuten ratifiointi tai pelkkä allekirjoittaminen.

⁵ Belgian pääministeri Mark Eyskens 1991; ks. esim. Bossyut 2007

unionia kansainvälisissä sopimuksissa, kuten ilmastopöimusten neuvotteluissa (Euroopan unioni 2020c).

EU:n lainsäädäntö koskee sen jäsenmaita ja kansalaisia, sillä EU:lta tuleva sääntely menee aina kansallisen lainsäädännön edelle (esim. Palonen 2014). Alasdair R. Youngin (2015, 1233) mukaan EU tunnustetaan vaikutusvaltaisena, ylikansallisena sääntelijänä sekä tutkimuskirjallisuuden että median parissa. Jokaisen perussopimuksen myötä EU on vahvistanut valtaansa jäsenmaihinsa nähden, sillä tämän myötä jäsenvaltiot luovuttavat osan toimivallastaan unionille. Unionin toimivalta ei täysin kuitenkaan ulotu jokaiselle politiikan alan sektorille, sillä jäsenmaat päättävät lähes itsenäisesti mm. sosiaali-, terveys- ja ympäristöpolitiikastaan. EU:lla on näillä sektoreilla jaettu lainsäädäntövalta, eli se säätää lakeja yhdessä jäsenvaltion kanssa, kun taas esimerkiksi urheiluun, kulttuuriin ja pelastuspalveluihin EU:lla on vain täydentävä toimivalta, eikä se näin ollen saa puuttua jäsenmaan lainsäädäntöön näillä sektoreilla. Esimerkiksi tulliliiton, rahapolitiikan ja kansainvälisten sopimusten osalta unionilla on yksinomainen lainsäädäntövalta eli jäsenvaltiot voivat tällöin vain soveltaa määräyksiä. (Euroopan komissio 2020b.) Kansainvälisinä sopimuksina hyväksytyt ilmastopöimukset, kuten Pariisin sopimus, velvoittavat näin ollen jäsenmaita noudattamaan unionin linjauksia, mutta jäsenmaat saavat itsenäisesti päättää määräysten täytäntöönpanosta.

Alasdair R. Youngin (2015, 1234) mukaan EU:n sääntelyn vaikutus vaihtelee systemaattisesti sääntelyn vuorovaikutuksen eri muodoissa.⁶ On siis tärkeää huomioida, miten EU:n sääntelyvalta muuttuu vaikutusvallaksi ja miten EU kykenee hyödyntämään tätä valtaansa sekä kansainvälisissä että suhteissa jäsenmaihinsa. Sekä Young että R. Daniel Kelemen (2010, 346) ovat yhtä mieltä siitä, että EU:n sääntely tekee siitä yhden merkittävimmistä normatiivisista johtajista. Normeilla tarkoitetaan yleisesti hyväksytyjä sääntöjä, ohjeita ja näitä ovat esimerkiksi lait. Normatiivinen voidaan näin ollen käsittää yleisesti hyväksytyjä sääntöjä, lakeja ja ohjeita noudattavaksi tahoksi.

Toteamus ”taloudellisesta mahdista ja poliittisesta kääpiöstä” lienee ainakin osittain paikkaansa pitävä väite. Unionin toimivallan huomioon ottaen se ei kykene vaikuttamaan järjestäen jokaiselle politiikan alalle jäsenmaidensa suhteen, mutta sen valta käsittää kuitenkin suurimman osan niin ulko- kuin sisäpolitiikan sektoreista. Tutkimuksessani keskityn ilmastopöimöitiikan alaan, joka kuuluu jaetun lainsäädäntövallan sektorille. Näin

⁶ The EU’s regulatory influence varies systematically across different forms of regulatory interaction.

ollen sekä unionilla että jäsenmailla itsellään on mahdollista säädellä ympäristöpolitiikkaansa, ottaen huomioon EU-säännösten määräävän luonteen.

3. EU:N NORMATIIVINEN ILMASTOJOHTAJUUS JA COP-KOKOUKSET

3.1. Normatiivinen valta: Esimerkin voima?

Vallanjako, valta sekä johtajuus ovat varsin tutkittuja aiheita kansainvälisessä politiikassa⁷. Robert A. Dahl on määritellyt vallan olevan ”A:n kyky saada B tekemään jotain, mitä B ei muuten tekisi” (Dahl 1957, 202–203). Vallanjako, eli miten valta jakautuu toimijoiden kesken, on yksi kansainvälisen politiikan peruskäsitteistä – nähdäänhän maailma ikään kuin shakkilautana, jolla erilaiset toimijat pyrkivät maksimoimaan oman hyötynsä ja ajamaan omaa ideologiaansa (Haukkala 2013, 244). Voidaankin sanoa, että kylmän sodan jälkeen valta on hajautunut eri toimijoiden kesken. EU:lla on kiistatta suurta taloudellista valtaa, mutta muilta osin EU:n ulkopoliittiset vaikuttamiskeinot eivät ole verrattavissa yksittäiseen valtioon.

Ian Mannersin (2002) sekä Tuomas Forsbergin (2011) mukaan vallan määritelmä voidaan jakaa perinteisesti sotilaalliseen, taloudelliseen sekä ideologiseen valtaan. Sotilaallisella voimalla tarkoitetaan tilannetta, jossa toimija kykenee hyödyntämään sotilaallisia välineitä. Kansalaisvalta⁸ tai taloudellinen valta puolestaan tarkoittavat toimijan mahdollisuutta käyttää kansalaisvallan instrumentteja, kuten diplomatiaa tai taloudellisia vaikuttamiskeinoja. Ideologinen eli normatiivinen valta puolestaan merkitsee valtaa mielipiteen suhteen. Manners määrittelee normatiivisen vallan ”kyvyksi muokata käsityksiä normaalista”.

Tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen muodostaa normatiivisen vallan teoria (Ian Manners: *Normative Power Europe, NPE*). Tuomas Forsbergin (2011) mukaan normatiivisen vallan käsitteestä on käyty debattia, mutta teoria on nykyään yksi suosituimmista unionin ulkopoliittikka ja –suhteita tutkittaessa. Normatiivisen vallan teoria voidaan ymmärtää niin, että tässä yhteydessä EU pyrkii vaikuttamaan muihin

⁷ esim. Mearsheimer 2001; Thompson 2006; Flesmes ja Lobell 2015; sekä Saul ja Seidel 2011.

⁸ Civilian power

toimijoihin omien periaatteidensa sekä normiensa levittämiseksi kansainvälisissä suhteissa. Johtaminen esimerkin kautta on siis yksi normatiivisen vallan muoto. Normatiivinen valta ei käytä esimerkiksi sotilaallista tai taloudellista voimaa päämääriensä saavuttamiseksi (Forsberg 2011, 1194). Ilmastositomusten osalta EU ei pyri vaikuttamaan muihin valtioihin esimerkiksi taloudellisin sanktioin, tai sotilaallisten toimenpiteiden turvin, vaan pikemminkin se turvautuu pehmeän vallan keinoihin.

Forsberg (2011, 1187) huomauttaa, että olisi hyvä erottaa ei-normatiivinen normatiivisesta. Normeiksi ajatellaan usein erilaisia hyvän hallinnon piirteitä, kuten rauhaa, vapautta, demokratiaa, laillisuusperiaatetta, ihmisoikeuksien edistämistä, kestävä kehitystä ja solidaarisuutta. Normative Power Europe on myös saanut osakseen kritiikkiä normatiivisuuden ja ei-normatiivisuuden jaottelusta, mutta Manners (2006, 46) on vastannut tähän NPE:n tarkoittavan, että ”EU edistää sarjaa normatiivisia periaatteita, jotka ovat yleisesti tunnustettu Yhdistyneiden kansakuntien joukossa ja universaalisti jaettuina⁹”.

Mannersin (2002, 236) mukaan kansalaisvalta tai sotilaallinen voima eivät enää kuvaa EU:n luonnetta ylikansallisen integraation vuoksi. Sen sijaan käsitykset kansalaisvallasta ja sotilaallisesta voimasta auttaisivat ymmärtämään normatiivista valtaa. EU:n normatiivisen vallan pohja perustuu yli 50 vuoden ajan sovittuihin julistuksiin, perussopimuksiin, käytäntöihin, ehtoihin ja kriteereihin. Mannersin (2002, 242) mukaan on mahdollista jaotella viisi perusnormia, joihin unionin toiminta perustuu: ensimmäiseksi hän mainitsee rauhan keskeisyyden. 1950-luvulla solmitun Euroopan teräs- ja hiiliyhteisön keskeinen ajatus oli edistää rauhaa kahden maailmansodan repimällä mantereella. Toinen on ajatus vapaudesta, joka on kirjattu sekä Euroopan yhteisön että Euroopan unionin perustussopimukseen. Kolmas, neljäs ja viides perusnormi ovat demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä ihmisoikeus- ja perusvapauksien kunnioittaminen. Nämä normit ovat myös keskeinen osa Kööpenhaminan kriteerejä, jotka uuden ehdokasvaltion tulee täyttää liittyäkseen jäseneksi unioniin.

On mahdollista erottaa neljä pienemmän intensiteetin normia, joita Manners (2002, 242–243) tosin pitää kiistanalaisena. Näitä ovat sosiaalinen yhteisvastuu, syrjinnän vastaisuus ja vähemmistöjen suojelu, kestävä kehitys sekä hyvä hallinto. EU on esimerkiksi

⁹ The EU promotes a series of normative principles that are generally acknowledged with the United Nations system to be universally applicable.

sitoutunut edistämään YK:n vuosituhattavoitteita kestävä kehityksen osalta. Yksi näistä tavoitteista on ilmastonmuutoksen vastainen taisto, jossa EU on komission (2019a) mukaan ollut johtoasemassa Pariisin ilmastopöytäkirjan jälkeen.

Forsbergin (2011, 1185) sekä Mannersin (2002, 244–245) mukaan EU pyrkii levittämään normejaan kuuden eri mekanismin avulla. Ensimmäinen, tartuttaminen, on tilanne, jossa EU näyttää hyvää esimerkkiä, ja muut toimijat ikään kuin kopioivat sitä. Afrikan unioni on rakentunut Euroopan unionin peruspilareiden näyttämän suunnan vaikutuksesta. Toinen, informaation levittäminen konkretisoituu erilaisten menettelytapojen aloitteiden ja julistusten edistämällä. Kolmanneksi, menettelytapojen diffuusiolla EU pyrkii institutionalisoimaan suhdettaan kolmansien osapuolien kanssa – esimerkiksi EU:n harjoittama naapuruus- ja laajentumispolitiikka ilmentää menettelytapojen leviämistä kumppanuusmaihin. Neljäs mekanismi, siirtyminen, puolestaan asettaa ehtoja vastapuolelle, joiden on hyväksyttävä EU:n harjoittamat normit tai kohdattava seuraamukset. Viides eli avoin tai julkinen diffuusio, merkitsee tilannetta, jossa EU on fyysisesti läsnä sen ulkopuolisissa maissa. Tästä esimerkkinä Manners mainitsee entisen Jugoslavian tarkkailuoperaation. Viimeinen eli kuudes mekanismi, kulttuurinen suodatin, on Mannersin (2002, 245) mukaan ”tiedon rakentamisen ja subjektien luoman sosiaalisen ja poliittisen normin välinen vuorovaikutus”¹⁰. Esimerkkeinä Manners mainitsee ihmisoikeuksien diffuusion Turkissa ja demokratian leviämisen Kiinassa.

Forsberg (2011, 1191–1195) erittelee normatiivisen vallan viisi kriteeriä, joista ensimmäinen on normatiivinen identiteetti – toimijan täytyy identifioitua normatiiviseksi vallaksi, jotta se voi itse edistää agendaansa. Forsberg näkee EU:n juurikin identifioituvan normatiiviseksi vallaksi sen päätöksentekorakenteen ja perussopimukseen nojaavan politiikan vuoksi. Toisekseen, normatiivisen vallan intressit ovat normatiiviset, vaikka se ei itse välttämättä identifioituisikaan normatiiviseksi vallaksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että valta pyrkii yhteiseen hyvään itsekkäiden lopputulosten sijaan. Kolmanneksi, normatiivinen valta käyttäytyy sille tyypillisellä tavalla, eli olemassa olevia normeja sekä sääntöjä noudattaen. Näitä ovat esimerkiksi multilateralismi, eli monenkeskinen yhteistyö ja päätöksenteko, kansainvälisen oikeuden noudattaminen. Neljänneksi normatiivisen vallan voidaan nähdä viittaavan vaikutuskeinoihin. Normatiivinen valta käyttää sotilaallisen tai taloudellisen valtansa sijaan normeihin perustuvaa valtaansa.

¹⁰ [I]nterplay between the construction of knowledge and the creation of social and political identity by the subjects of norm diffusion.

Forsberg mainitsee esimerkkinä EU:n ja Venäjän suhteen, jossa EU yrittää sitouttaa Venäjän sopimukseen yleisiin käytäntöihin ja yhteiseen tulevaisuuteen vedoten. Viidentenä normatiivinen valta pyrkii normatiiviseen lopputulokseen esimerkiksi maksimoimalla parhaan mahdollisen hyvän. Forsberg huomauttaa, että joskus hyvät teot voivat johtaa huonoon lopputulokseen ja päinvastoin. Normatiivinen valta pyrkii kuitenkin maksimoimaan omien normiensä mukaisen hyvän toisen osapuolen välisessä kanssakäymisessä.

Myös Louise van Schaik ja Simon Schunz (2012, 173) toteavat, että EU näyttäytyy normatiivisena valtana, sillä se pyrkii ulkosuhteillaan edistämään merkittäviä normeja, kuten multilateralismin sekä kansainvälisen oikeuden noudattamista, sitoutumista kestäväan kehitykseen sekä tieteeseen nojaamista ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa. He päättävät, että EU on näyttänyt vahvaa normatiivista johtajuutta ilmastoneuvotteluiden aikana ja EU:n motiivit pohjautuvat nimenomaa normien eikä intressien edistämiseen (van Schaik ja Schunz 2012, 182).

Normatiivisen vallan määritelmälle on ehdotettu myös vaihtoehtoisia tulkintoja, kuten Lisbeth Aggestamin (2008) etiikkaan nojaava Ethical Power Europe tai aiemmin mainittu käsitys kansalaisvallasta, joka perustuu diplomatiaan tai taloudellisen vallan käyttöön (Bickerton 2011, 25). Chris J. Bickerton (2011) kritisoi normatiivisen vallan teoriaa, sillä hänen näkemyksensä mukaan NPE etsii yhä omaa legitimitteettiään eli hyväksyttävyyttään eikä sitä täten voida pitää legitimiuden lähteenä. Jokainen kansainvälinen toimija kuitenkin pyrkii edistämään omia periaatteitaan muiden toimijoiden keskuudessa. Bickertonin mukaan myös Yhdysvallat voitaisi nähdä normatiivisena valtana sen tekemistä sotilaallisista interventioista huolimatta, sillä näin toimimalla se on pyrkinyt edistämään omia normejaan rauhasta. Bickerton huomauttaa, että käsite *Normative Power Europesta* saattaa olla myös kiertoilmaisu eurosentriselle imperialismille. EU:n oma normatiivinen valta riippuu sen kyvystä pohjustaa sen omaa demokratiaansa. Bickerton argumentoikin, että se, mikä näyttäytyy normaalilta Euroopassa, ei välttämättä ole normaalia muualla, eikä EU:lla välttämättä ole legitimitteettiä muokata näitä sen erilaisiksi kokemia normeja. (Bickerton 2011, 29–41.)

Thomas Diez (2013, 194) on niin ikään esittänyt kritiikkiä Mannersin ajatukselle normatiivisesta vallasta. Hänen mukaansa olisi osuvampaa puhua hegemoniasta eli ylivallasta normatiivisen vallan sijaan, sillä ei ole täyttä yksimielisyyttä siitä, ajavatko

normien vai intressien edistäminen unionin ulkopoliittikkaa. Diez näkee ongelmallisena myös valtiollisen ja ei-valtiollisen toimijan roolin unionin ulkopoliitikassa sekä unionin epäjohdonmukaisen käytöksen. Hegemonian käsite yhdistäisi normien ja intressien tavoittelun sekä se laajentaisi ymmärrystä poliittisista toimijoista.

Valtaa tarkastellessa on kuitenkin hyvä muistaa tarkasteltava politiikan ala. Euroopan unioni voi kokonaisuvaltaan olla pikemminkin Diezin esittämä hegemonia kuin Mannersin normatiivinen valta. Normatiivinen valta sopii unionin ilmastopolitiikkaan, sillä EU tavoittelee yhteistä hyvää ilmastonmuutoksen vastaisessa kamppailussa omien etujensa sijaan. Ilmastonmuutoksen vastainen taistelu vaatii esimerkiksi uudenlaisia tapoja tuottaa energiaa, sillä toimijoiden tavoittelema talouskasvu edellyttää raaka-aineen ja energian kulutusta, josta seuraa päästöjä. Halua ja keinoja tuottaa uusiutuvaa ja ympäristöystävällisiä ratkaisuja talouskasvun edistämiseksi ei toistaiseksi ole olemassa siinä määrin, mitä olisi tarpeen. Vaikuttamalla normatiivisena valtana EU laittaa oman etunsa eli kumppaniensa sekä oman talouskasvunsa tukemisen syrjään yhteisen edun hyväksi.

3.2. Euroopan unioni ilmastojohtajana: johtajuuden mallit

Kansainvälinen yhteisö havahtui ilmastonmuutoksen hillintään vasta 1970-luvun lopulla, kun Ensimmäinen maailman ilmastokonferenssi pidettiin Genevessä 1979 (UNFCCC 2000). Vasta kuitenkin 13 vuotta myöhemmin, vuonna 1992 Rio de Janeirossa pidetty Earth Summit sysäsi ilmastopolitiikan kansainvälisen yhteisön agendalle. 1997 solmittu Kioton ilmastopöytäkirja oli ensimmäinen merkittävä sopimus ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. (YK 2020.) EU:n tavoite toiselle velvoitekaudelle 2013–2020 oli vähentää päästöjään 20 % vuoden 1990 tasosta. Tavoitteista päätettiin Dohan COP-kokouksessa 2012. (Ympäristöministeriö 2020).

1980- ja 1990- luvuilla ilmastojohtajuudessa oli selkeästi kaksi johtajaa EU:n (silloin Euroopan yhteisö) sekä USA toimiessa yhdessä kärkitoimijoina ilmastomuutoksen vastaisessa taistossa (Karlsson et al. 2011, 105). EU on identifioitunut jo pitkään maailman ilmastojohtajaksi, etenkin sen jälkeen, kun George W. Bushin hallinto ilmoitti Yhdysvaltojen vetäytyvän Kioton sopimuksesta 2001. Bushin hallinnon mukaan Kioton sopimus oli olennaisesti virheellinen sen kattaessa vain 20 % maailman valtioista. USA:n argumentti oli, että se ei pysty ratifioimaan sopimusta, joka heikentäisi sen taloutta merkittävästi (Bäckstrand & Elgström 2013, 1372–1374). Yhdysvaltojen vetäytyminen

vaaransi Kioton sopimuksen voimaantulon. EU ryhtyi vakuuttelemaan muita maita hyväksymään sopimuksen, mutta vasta EU:n tuki Venäjän WTO:n eli Maailman kauppajärjestön jäsenyyden puolesta sai Venäjän liittymään mukaan Kioton sopimukseen (Parker & Karlsson 2010, 929). Yhdysvaltojen vetäytyminen loi EU:lle mahdollisuuden täyttää valtatyhjiön ja vielä tähänkin päivään asti EU on merkittävä toimija multilateraalisissa eli monenkeskisissä ilmastoneuvotteluissa (esim. Euroopan komissio 2019b).

Jotta EU:n roolia ilmastoneuvotteluissa olisi helpompi ymmärtää, on tarpeellista tarkastella EU:n harjoittamaa johtajuuspolitiikkaa. Useat tutkijat, kuten Parker, Carlsson ja Hjerpe (2017), Schreurs ja Tiberghien (2007), Young (1991), Kilian ja Elgström (2010) sekä Skjærseth (2017) erittelevät kolme erilaista johtajuustyyppiä: rakenteellinen johtajuus (*structural leadership*), ohjaava johtajuus (*directional leadership*) sekä välineellinen johtajuus (*instrumental leadership*), johon joskus myös viitataan termillä ideapohjainen johtajuus (*idea-based leadership*).

Rakenteellisella johtajuudella viitataan toimijan kapasiteettiin ryhtyä toimiin tai toimijan kapasiteettiin ottaa käyttöön voimavaroja, jotka luovat kannustimia ja etuja ja jotka voivat vaikuttaa muiden toimijoiden käyttäytymiseen (Young 1991, 288–289; Parker et al. 2017, 242). Rakenteellisen johtajuuden käyttö on ikään kuin kepin ja porkkanan¹¹ käyttämistä sekä muiden toimijoiden intresseihin tai käyttäytymiseen vaikuttamista. Taivutellessaan Venäjän osallistumaan Kioton sopimukseen, EU käytti keppi vai porkkana –lähestymistä. EU:n voidaan ajatella käyttäneen näin normatiivisen vallan yhtä kriteeriä eli vaikutuskeinoihin nojaamista. Myös suostuttelu, lupaukset sekä positiivisten lopputulosten vakuuttelu ovat tapoja toteuttaa rakenteellista johtajuutta. (Parker & Karlsson 2010, 928–931.)

Ohjaava johtajuus puolestaan tarkoittaa johtamista esimerkin avulla. Toimija pyrkii näin osoittamaan tietyn politiikkanormin arvon ja ylivaltaisuuden muille toimijoille. (Parker et al. 2017, 242). Ohjaavaa johtajuutta hyödyntävä toimija pyrkii löytämään yhteisen ongelman ja parannuksen siihen. Se tekee ensimmäisen liikkeen ongelman ratkaisemiseksi ja rohkaisee muita toimijoita seuraamaan. Toimijan täytyy kuitenkin näyttää vahvaa omistautumista ongelman ratkaisemiseksi, eikä heikolle pohjalle jäävä ongelman ratkaisu toisaalta vakuuta muita toimijoita seuraamaan. Johtavan toimijan

¹¹ Ajatus kepeistä ja porkkanasta Parker & Karlsson 2010.

täytyy siis näyttää päättäväistä ja relevanttia esimerkkiä, jotta muut seuraisivat sen esimerkkiä. (Parker & Karlsson 2010, 928–931.) Olemalla esikuva muille EU tavoittelee normiensa tartuttamista tai siirtämistä muille toimijoille.

Välineellinen tai ideapohjainen johtajuus viittaa toimijan kykyyn toimia sillanrakentajana, koalitioiden muodostajana sekä neuvotteluiden sovittelijana. (Parker et al. 2017, 242). Välineellinen johtajuus on hyvin lähellä ohjaavan johtajuuden käsitettä, sillä tyypillisiä piirteitä välineellisen johtajan toimintaan ovat yhteisten ongelmien ratkaisu sekä erilaisten toimijoiden välille konsensuksen löytäminen. Välineellistä johtajuutta voisi kuvailla myös tietoisuuden lisäämisenä, sillä johtava toimija ei turvaudu keppiin ja porkkanaan toimillaan (Parker & Karlsson 2010, 928–931; Kilian & Elgström 2010, 260.) Välineellinen johtajuus niin ikään kuvastaa tilannetta, jossa toimija tähtää normiensa levittämiseen, tartuttamiseen tai siirtämiseen sekä tiedon levittämiseen osaksi muiden toimijoiden päätöksentekoa.

Johtajaksi mielletyllä toimijalla tarvitsee olla myös uskottavuutta sekä kapasiteettia toimia. Kilianin ja Elgströmin (2010, 259) mukaan uskottavuus viittaa tässä tilanteessa oletukseen, jonka mukaan unionilla tulisi olla poliittiselta linjaltaan yhtenäinen: ulkopoliittisten toimien tulisi olla linjassa sisäpoliittisten toimien mukaan eli unionin tulisi ”toimia kuten se saarnaa”. EU:lla on lakiin perustuva oikeus edustaa sen jäsenvaltioita kansainvälisissä neuvotteluissa, joten sillä on näin ollen toimijan status ja kapasiteettia edustaa jäsenmaitaan. (Parker & Karlsson 2010, 925.)

Vaikuttaessaan muihin toimijoihin, EU on hyödyntänyt kaikkia johtajuuden malleja, mutta se on tukeutunut pääosin ohjaavaan ja välineelliseen johtajuuteen ilmastopolitiikkansa osalta. Vuonna 2007 EU esitteli ensimmäisenä toimijana konkreettisia toimia ja tavoitteita kasvihuonekaasujen vähentämiseksi. Se tarjoutui vähentämään 20 % päästöistään, lisäämään 20 % uusiutuvan energian käyttöä sekä lisäämään energiatehokkuuttaan 20 % vuoteen 2020 mennessä. Mikäli lähiaikoina olisi solmittu kattava yhteinen ilmastopöytäkirja, EU olisi sitoutunut leikkaamaan päästöjään jopa 30 % vuoden 1990 lukemista. EU:n johtajat hyväksyivät niin kutsutun 20–20–20-sopimuksen joulukuussa 2008. (Parker & Karlsson 2010, 930, 935.)

3.3. Komission rooli ilmastoneuvotteluissa

Kuten aiemmin todettiin, komissio edustaa Euroopan unionia kansainvälisissä sopimusneuvotteluissa, minkä vuoksi on aiheellista eritellä sen rakennetta ja johtajuutta lyhyesti. Komissio on puoliksi poliittinen (komissaarien kollegio) ja puoliksi hallinnollinen elin (pääosastot). Komissio työskentelee ilman taloudellista vastuuta päätösten toimeenpanosta, joka on jäsenmailla. Näin ollen se kykenee tekemään pidemmän aikavälin päätöksiä, sillä komission jäseniä ei myöskään valita suorilla vaaleilla, vaan jäsenmaiden hallitukset nimittävät kukin oman komissaariehdokkaansa viiden vuoden välein. (Skjærseth 2017, 86.)

Komissio itsessään ei pysty toimimaan johtajana esimerkin kautta, sillä se ei ole toimeenpaneva elin. Komissiolla itsellään ei ole näin ollen resursseja toimia rakenteellisena tai ohjaavana johtajana. Komission rooli neuvotteluissa ei ole helppo, sillä sen tulee ajaa niin kaikkien jäsenmaiden kuin unionin yhteistä etua sekä pyrkiä saavuttamaan jonkinlainen konsensus neuvotteluissa. Jäsenmaiden epäyhtenevät intressit aiheuttavat usein epäsymmetriaa neuvotteluissa. Kioton ilmastosopimuksen voimaantulo kuitenkin rohkaisi sekä unionia että komissiota työskentelemään yhtenäisesti tavoitteiden saavuttamiseksi. (Skjærseth 2017, 86, 90.) Komissio on pyrkinyt näyttämään vahvaa johtajuutta, jotta sen ulkopolitiikka ja neuvotteluasema näyttäytyisi vahvana muille toimijoille (Schreurs & Tiberghien 2007, 34).

3.4. EU COP-kokouksissa

Yhdysvaltojen epäröinnin jälkeen EU on kiistatta ollut yksi ilmastopolitiikan johtajista. Valta-asemassa tapahtui kuitenkin muutos 2009. Tällöin Kööpenhaminassa järjestetty COP15-kokous tarkoitti EU:lle notkahdusta sen johtajuusasemassa, sillä kokousta usein kuvataan ”epäonnistuneeksi” tai jopa ”katastrofaaliseksi”. Vielä COP14 aikaan Puolan Poznanissa moni toimija tunnusti EU:n kiistatta ilmastojohtajaksi (Parker et al. 2017, 246).

EU osallistuu COP-kokouksiin Alueellisena talousintegraation organisaationa (*Regional Economic Integration Organisation, REIO*), sillä itse EU:lla ja sen jäsenvaltioilla on yhtäläinen pätevyys UNFCCC:n esittelyyn liittyvissä asioissa. Tämä voisi muuten johtaa kahden saman toimijan allekirjoittamaan sopimukseen. Alueellisena talousintegraation organisaationa EU:lla ei ole erillistä äänestysoikeutta, vaan jäsenmaat ja EU päättävät

yhteisistä linjoistaan ennen kokousta. Mikäli kokouksessa päätettävä aihe kuuluu kuitenkin yksistään EU:n toimivallan alueeseen, on EU:lla näissä asioissa oikeus äänestää. Tällöin se äänestää kaikkien jäsenmaidensa puolesta, eli yksi ääni vastaa yhtä jäsenmaata. EU ei kuitenkaan voi käyttää äänioikeuttaan, mikäli jäsenmaa vaatii sitä itselleen, mutta sama pätee myös jäsenmailhin. (Groen & Niemann 2013, 311.) UNFCCC:n kokouksien pääpyrkimys on konsensushakuinen päätöksenteko ja toimijoilla on niissä veto-oikeus (Oberthür & Groen 2018, 712).

Ilmastotavoitteista sopiminen ei ole helppoa, sillä toimijoita sitoo sekä ilmastonmuutoksen hillintä että taloudelliset tavoitteet. EU on maailman suurin talousalue, anteliain kehitysavun antaja, suurin ulkomainen investoija sekä suurin vientialue (Parker & Karlsson 2010, 928). Monet suuret kehittyvät valtiot, kuten BASIC-maat (Brasilia, Intia, Kiina ja Etelä-Afrikka), kehitysmaat sekä hallitustenvälinen ilmastopaneeli IPCC vetoavat siihen, että niillä on yhtäläinen oikeus talouskasvuun ja suurempi vastuu päästöjen leikkauksilla pitäisi olla kehittyneillä länsimailla (Schreurs & Tiberghien 2007, 24.) Oberthürin ja Groenin (2018, 714) mukaan konservatiivisesta lähtökohdasta tulevat toimijat ovat pärjänneet UNFCCC:n kokouksissa vaikuttavammin verrattuna muutoshaluisempiin toimijoihin. Konservatiiviset tai maltilliset toimijat eivät vaadi muilta toimijoilta äärimmäistä venymistä omien rajojensa puitteissa, jolloin halutut toimet ovat myös helpompia toteuttaa. COP15 Kööpenhaminassa 2009 saattoikin osittain kaatua EU:n aiheuttamaan kovaan painostukseen.

EU toivoi Kööpenhaminan kokoukselta toimijoita laajasti sitovaa, lakiin perustuvaa sopimusta, joka olisi ollut jatkoa Kioton vuonna 2020 päättyvälle sopimukselle. EU kuitenkin epäonnistui ilmastojohtajan roolissaan, eikä sitovaa sopimusta saatu aikaiseksi. EU:lla oli kokouksen suhteen liian isot odotukset sekä liian normatiivinen agenda, eikä se onnistunut saamaan seuraajia ehdottamalleen sopimukselle (Bäckstrand & Elgström 2013, 1369).

Unionin epäonnistumiselle on tutkimuskirjallisuudessa ehdotettu useita syitä: EU ei esimerkiksi kyennyt olemaan esimerkkillinen, sillä sen yksipuoliset lupaukset eivät olleet ympäristön kannalta riittävän kunnianhimoisia. Toiset väittävät, että sen lupaukset eivät olleet uskottavia unionin sisäisen erimielisyyden vuoksi, koska jotkut jäsenvaltiot kyseenalaistivat avoimesti komission asettamat tavoitteet. EU:n strategian sanotaan olleen liian normatiivinen ja naiivi. Unionia syytettiin tekopyhäksi, ja lopulta muut

toimijat, kuten USA, Kiina, Brasilia sopivat Kööpenhaminan yhteenvetoraportiksi (*Copenhagen Accord*) suljetuin ovin ilman EU:ta. (Bäckstrand & Elgström 2013, 1378–1379.) Kööpenhaminan kokous osoitti sen, että mikäli toimija ei käyttäydy kuten toivoisi muiden tekevän, ei vaateilla juuri ole pohjaa. EU epäonnistui siirtämään normejaan muille toimijoille, sillä sen vahva luotto ohjaavaan johtajuuteen ei onnistunut vakuuttamaan seuraajia taakseen.

COP16 Cancunissa Meksikossa 2010 ja COP17 Durbanissa Etelä-Amerikassa 2011 neuvotteluilmapiiri oli vielä Kööpenhaminan jäljiltä vähemmän suotuisa kuin ennen (Bäckstrand & Elgström 2013, 1373). Cancunin neuvotteluissa EU kuitenkin alkoi hiljalleen saada menetettyä jalansijaansa takaisin, sillä sen onnistui toimia sillanrakentajana muiden toimijoiden välillä. COP17 Durbanissa puolestaan lupaili EU:n johtajuuden uudelleenrakentumisesta, sillä tällä kertaa EU siirtyi ohjaavasta johtajuudesta enemmän rakenteellisen johtajuuden suuntaan. Ilmastokomissaari Connie Hedegaardia pidettiin neuvotteluiden jälkeen sankarina, sillä hän vaikutti merkittävästi uuden ilmastopimuksen raamien syntyyn. Tämän sopimuksen tulisi astua voimaan 2020, jolloin viimeinen Kioton sopimuksen sitouttamiskausi päättyy. (Bäckstrand & Elgström 2013, 1380.) Vuoden 2012 COP-kokouksessa Qatarin Dohassa EU oli jo palannut ilmastojohtajuuden huipulle (Parker et al. 2017, 246).

Pariisin COP21-kokouksessa 2015 EU turvautui pitkälti välineelliseen johtajuuteen, sillä sen onnistui keräämään taakseen useita valtioita, kuten Sveitsi, Angola, Grenada, Kolumbia, St. Lucia sekä Marshallinsaaret. Nämä muodostivat yhdessä niin sanotun korkean kunnianhimon koalition (*High Ambition Coalition*), joka oli Pariisin neuvotteluiden alussa kasvanut yhteensä 80 toimijan koalitioksi niin Afrikasta, Karibialta ja Tyynenmeren valtioista. Koalitio vaati sopimukselta pitkän aikavälin sitoutumista, laillisesti sitovaa luonnetta, seurantajaksoja sekä ilmastorahoitusta. Obaman hallinto ilmoitti, että Yhdysvallat liittyy mukaan koalitioon. Kiina ja Intia vastustivat sopimuksen viiden vuoden tarkastelujaksoa ja ehdottivat kymmenen vuoden jaksoa tämän tilalle, mutta ryhmänsä tuella EU onnistui pitämään kiinni viiden vuoden jaksostaan. (Parker et al. 2017, 248.)

Kansainvälinen sitova sopimus vaatii suotuisat olosuhteet sekä johtavan toimijan vakaan argumentaation. Kööpenhaminan kokous epäonnistui ehkä osittain myös siksi, että Yhdysvalloista levinnyt talouskriisi pakotti monet valtiot ajattelemaan talouskasvuun

ennemmin kuin ilmastonmuutoksen torjuntaa. Pariisin ilmastokokouksessa EU hyödynsi uutta strategiaa turvautumalla välineelliseen johtajuuteen eli sillanrakentamiseen, neuvotteluihin osapuolten kanssa perinteisen esimerkillä johtamisen eli ohjaavan johtamisen sijaan. Onnistumalla Pariisin neuvotteluissa EU kykeni myös osoittamaan normatiivista johtajuuttaan edistämällä yhteistä hyvää eli keskeisen uhan, ilmastonmuutoksen vaikutusten, torjuntaa itsekkäiden syiden sijaan.

3.5. Kiina, Yhdysvallat vai EU – kuka johtaa?

Vaikka EU on kiistatta ainakin omasta mielestään keskeisin ilmastojohtaja (Euroopan komissio 2019b), on väitetä hyvä pohtia legitimiuden kannalta. Voiko toimija vain julistautua ilmastojohtajaksi ja samalla olettaa, että muut hyväksyvät tämän ja seuraavat sen esimerkkiä? Parker, Karlsson ja Hjerpe (2017, 245) ovat tutkineet johtajuuden tunnustamista vuosien 2008–2015 COP-kokouksissa kyselytutkimuksen avulla. He ovat eritelleet johtajiksi neljä toimijaa: Euroopan unionin, Kiinan, Yhdysvallat ja G77:n. Johtajuuden muutostrendi vuosilta 2008–2015 tunnusti USA:n suurimmaksi ilmastojohtajaksi 32 % muutoksella, kun taas Euroopan unionin johtajuus olisi vähentynyt 21 %. Alueellisestikin EU:n johtajuus on tunnustettu vain Euroopassa ja vuodesta riippuen myös Oseaniassa ja Pohjois-Amerikassa. Yhdysvaltojen vaikutusalueeksi katsotaan Eurooppa, Pohjois-Amerikka sekä Oseania, kun taas toimijat Afrikassa ja Väli- sekä Etelä-Amerikassa toimijat seuraavat Kiinan esimerkkiä. EU:n valta näyttää notkahtaneen pahiten Aasiassa, jossa Yhdysvallat ja Kiina ovat kasvattaneet suosiotaan. Kyselytutkimus näyttäisi Yhdysvaltojen muutostrendin olleen kaikkein suurinta vuosina 2008–2015. Tämä selittynee demokraattipresidentti Barack Obaman valtaannousulla ja Yhdysvaltojen paluusta ilmastopöytäkirjan äärelle.

Parker et al. huomauttaakin, että voidaan puhua ”pirstoutuneesta johtajuusmaisemasta” (2017, 244), jossa johtajuuden tunnustus riippuu katsantokannasta. Esimerkiksi Kiina on tehnyt paljon kaupankäyntiä afrikkalaisten toimijoiden kanssa, joten on ymmärrettävää, että Euroopan unionia ei nähdä samanlaisena johtajana afrikkalaisten mukaan, kuin mitä Kiina on. Kyselytutkimuksesta käy ilmi, miten EU epäonnistui COP15 neuvotteluissa, jossa Kiina ja Yhdysvallat saivat haluamansa sopimuksen, joka vastoin EU:n agenda oli vapaaehtoinen, alhaalta ylöspäin toimiva sopimus. Tutkimuksen mukaan Kiina ja Yhdysvallat olivat merkittävässä asemassa myös Pariisin COP21-kokouksessa, sillä

näiden toimijoiden myötämielisyys auttoi Pariisin ilmastopöytäsoittimukseen viimeistelyssä. (Parker et al. 2017, 246.)

Ilmastojohtajuuden legitimitetti riippuu siis paljon siitä, mistä kohtaa johtajuusaspektia katsoo. EU tunnustetaan johtajaksi sen omalla vaikutusalueellaan, kuten Euroopassa sekä sen naapurimaissa, mutta mitä kauemmaksi tältä vaikutusalueelta mennään, sitä enemmän sen valta murenee muiden toimijoiden hyväksi. Tutkimukseni päätavoite ei ole perustella sitä, että EU on aukoton ilmastojohtaja, vaan pikemminkin tutkia tätä aikajanaa, jossa EU:n valta mureni ja rakentui takaisin muiden ilmastojohtajien tasolle.

4. MILLÄ TAVOIN EU:N JOHTAJUUS ON KEHITTYNYT 2009–2015?

4.1. Diskurssianalyysi työkaluna aineiston analysoinnissa

Tutkielmani metodin muodostaa poliittinen diskurssianalyysi. Se on yksi diskurssianalyysin sovellusmuoto, jossa kielen merkitys on niin ikään sosiaalisesti rakentunut. Tutkimus ei keskity kielen rakenteeseen itsessään, vaan siihen, millaisia viestejä kieli ilmaisee ja miten. Kieltä käyttämällä viestitään, rakennetaan tietoa ja käytetään valtaa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 13–14.) Seuraavassa kappaleessa pohdin, miten diskurssianalyysi ja etenkin poliittinen diskurssianalyysi metodina toimivat tutkielmani analysointiin, ja pyrin myös hahmottelemaan metodin keskeiset piirteet lyhyesti, sillä tutkimukseni laajuus ei riitä kattamaan täydellistä selontekoa diskurssianalyysistä.

Diskurssianalyysillä on Pietikäisen ja Mäntynen (2019, 146) mukaan kolme resurssia: diskurssi, kertomukset eli narratiivit sekä genre. Diskurssianalyysi menetelmänä pohjautuu ymmärrykseen diskursseista, eli Foucault'n käsityksen mukaan diskurssit ovat ”kiteytyneitä, tietystä näkökulmasta rakennettuja merkityksellistämisen käytänteitä, jotka muokkaavat järjestelmällisesti nimeämiään kohteita”. Diskurssit kytkevät yhteen kielen ja sosiaalisesti ymmärretyn ympäristön. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 71.) Karkean yleisesti ymmärrettynä diskursseilla voidaan siis tarkoittaa puhuttua tai kirjoitettua viestintää. Diskurssianalyysin keskiössä on sosiaalisen rakentumisen käsite, eli miten asiat ovat rakentuneet omaan ympäristöönsä nähden. Jokinen ym. (2016, 17)

määrittelevätkin diskurssianalyysin ”sellaiseksi kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä”.

Pietikäisen ja Mäntynen (2019, 144) mukaan ”kertomukset eli narratiivit ovat tärkeä ja vaikutusvaltainen diskursiivisen toiminnan muoto, jolla rakennetaan ymmärrystä puheena olevasta ilmiöstä tai tapahtumasta”. Narratiiveilla osallistutaan esimerkiksi poliittisen toiminnan rakentamiseen. Kertomuksilla voidaan myös kuvailla mennyttä tai vaikuttaa tulevaan. Näin ollen kertomukset ovat merkittäviä vuorovaikutuksen ja vaikutusvallan välineitä. Pietikäinen ja Mäntynen (2019, 146) näkevät narratiivit yhtenä diskursiivisena resurssina, jonka avulla voidaan kertoa maailmasta, sen tapahtumista ja suhtautumisesta näihin ilmiöihin.

Genre puolestaan on ”kielellisen ja sosiaalisen toiminnan yhteenliittymä, joka on jokseenkin vakiintunut ja jonka sen käyttäjät tunnistavat” Esimerkiksi luento tilaisuutena on genre, joka on yleisesti vakiintunut ja osaamme sosiaalisesti ja kielellisesti toimia näissä ympäristöissä. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 110.) Genret siis määrittelevät kielellisen ja sosiaalisen käyttäytymisen. Diskursseihin verrattuna genret ovat vakiintuneempia tapoja jäsentää kielellistä ja sosiaalista toimintaa sekä ymmärrystä. Genret ovat näin tiukemmin sidoksissa konteksteihin eli asiayhteyteen. Esimerkiksi mielipidekirjoitus on lehdessä yleisesti ymmärretty kannanotto, mutta vain päiväkirjassa samainen teksti jää tehottomaksi. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 111–113.)

Diskurssianalyysiin liittyy läheisesti myös representaation käsite. Tällä tarkoitetaan brittiläisen Stuart Hallin mukaan prosesseja, ”jossa kielen merkityksellistämisen käytänteiden kautta rakennetaan vaikutusvaltaisia ’kuvia’ ihmisistä, tiedosta ja tapahtumista” (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 78). Representaation, eli ”uudelleen esittämisen” avulla on mahdollista tarkastella, miten todellisuutta esitetään, millä keinoin ja mistä näkökulmasta. Näin ollen kieli representoi maailmaa ja asiat saavat merkityksensä siten, miten ne esitetään. Representaation käsite auttaa tutkimaan, analysoimaan, teoretisoimaan ja käsittämään kielen merkityssuhteita. Representaatioita tuotetaan diskursiivisen toiminnan tukemana. Esimerkiksi sotaan osallistuvien henkilöiden maailmaa voidaan ilmentää puhumalla vaikkapa sotilaista, kapinallisista tai terroristeista. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 78–80.) Sota näyttäytyy jokaisen eri henkilön kuvakulmasta erilaisena: sotilaan näkökulmasta hänen toimintansa on oman

valtionsa palvelemista, kun taas kapinalliseksi kutsuttua henkilöä voivat motivoida jokaisen oikeus demokratiaan, joka on valtion toimilla vaarannettu.

Argumentaatio eli perusteleminen ja väitteiden esittäminen on diskursiivisen toiminnan muoto, jolla voidaan vaikuttaa tiedon ja merkitysten rakentamiseen. Argumenteilla pyritään vaikuttamaan kuulijaan ja näin ollen saamaan yleisö esittelijän väittämien puolelle. Argumenttien täytyy olla perusteltuja, päteviä ja loogisesti esitettyjä, jotta ne toimivat. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 155–156.) 2010-luvun loppupuolella keskusteluun nousi niin sanottujen valeuutisten ja väärän informaation levittäminen. Taitavasti tehty argumentaatio voi vakuuttaa kuulijansa, vaikka väite ei pitäisikään paikkaansa. Tämän vuoksi argumentaatiolla on vahva rooli diskurssien tulkitsemisessa, sillä poliittinen keskustelu perustuu pitkälti argumentointiin ja näin ollen argumentaatio on myös osana päätöksentekoa.

Diskurssianalyysi on hyvin moniulotteinen menetelmä, josta on hankala esittää täydellistä kuvaa oman tutkimuksen puitteissa. Ymmärrys kielen rakentumisesta itse rakenteiden sijaan on kuitenkin diskurssianalyysin keskiössä – tutkimuksessani hyödynnän siis ajatusta rakenteen sijaan kielen luomista ja sen erilaisia merkityssuhteita. Diskurssianalyysi sopii tutkielmani menetelmäksi siksi, koska pyrin löytämään aineistosta EU:n johtajuuden rakentumisen merkkejä, joita puhuttu kieli ilmentää. Hyödynnän metodia ikään kuin työkaluna aineiston analysoinnin apuna, teoreettisen osuuden ollessa silmälasit, jonka läpi katson aineistoa. Onnistunut analyysi suodattuu sekä teorian että metodin läpi, jättäen olennaiset osat tulkintaa varten.

4.2. Poliittinen diskurssianalyysi

Teun A. van Dijk (1997) teos *What is Political Discourse Analysis?* erittelee poliittisen diskurssianalyysin tärkeimpiä piirteitä. Poliittinen diskurssianalyysi keskittyy nimensä mukaisesti poliittisten kysymysten ja politiikan tutkimuksessa käytyjen asioiden analysointiin (van Dijk 1997, 12). Poliittiseksi diskurssiksi voidaan ymmärtää politiikan toimijoiden, kuten poliitikkojen tai puolueen jäsenen, puheet tai tekstit poliittiseksi miellettyillä areenoilla. Poliitikot puolestaan ovat henkilöitä, jotka saavat palkkaa poliittiseen toimintaan osallistumisesta ja heidät on joko osoitettu tai valittu asemaansa (van Dijk 1997, 13). Poliitikot eivät kuitenkaan ole ainoita poliittisten areenoiden toimijoita, sillä myös yleisö, tai ”massat” voidaan luokitella poliittisiksi tekijöiksi (van Dijk 1997, 13–14).

Poliittinen diskurssi voidaan mieltää osaksi poliittista prosessia. Poliittista diskurssia esiintyy pääosin puheiden ja tekstien muodossa, ja näitä ovat tyypillisesti esimerkiksi lausunnot, puheenvuorot ja debatit. Poliittinen diskurssi ei tarvitse poliittiseksi miellettyä yleisöä, vaan se voi olla kohdennettu suurellekin yleisölle tai koko kansalle. Poliittiseen diskurssiin kuuluvat myös politiikan laajemmat muodot, kuten propaganda, haastattelut, kampanjointi sekä vaikuttaminen tai vaikutuksen alaisuudessa oleminen. (van Dijk 1997, 22.)

Poliittiselle diskurssille tyypillisiä rakenteita ovat kielen virallisuus ja muodollinen tyyli. Lisäksi poliittisella diskurssilla on vaikuttavuuteen tai suostutteluun tyypillisiä piirteitä. (van Dijk 1997, 23–25.) Poliittisessa diskurssissa on yleensä usean eri aihealueen sisältöä, kuten vaikkapa juuri talouteen ja ilmastonmuutokseen liittyviä argumentteja. Van Dijk (1997, 27) nostaa esille, että poliittinen diskurssi on usein tulevaisuusorientoitunutta: nykyisyys nähdään negatiivisena, mutta tulevaisuudessa siintää parempi aikakausi. Positiivinen ajattelu voi liittyä myös menneisyyteen, eli ajatukseen siitä, että ”ennen kaikki oli paremmin”. Etenkin puheissa viittaukset paremman tulevaisuuden edistämiseksi voivat näkyä niin lupauksina, suosituksina tai jopa uhkauksina. Poliittiselle diskurssille tyypillistä on polarisaatio; diskurssi pyrkii tekemään eron oikean eli meidän ja väärän eli heidän välille. Väärä saatetaan nähdä vihollisena, kilpailijana tai vastustajana. Polarisaatio pyrkii näyttämään toimijan oman toiminnan positiivisessa valossa, kun taas vastapuoli pyritään näyttämään mahdollisimman negatiivisena. (van Dijk 1997, 27–28, 31–32.)

Poliittinen diskurssianalyysi auttaa niin ikään tekstin merkitysten tulkitsemisessa. Esimerkkinä van Dijk (1997, 38–42) mainitsee äärioikeistolaisen pitämän puheen, josta analysoitaessa löytyykin selkeitä rasistisia piirteitä, vaikka puhuja on ilmaissut, että ”ei ole rasisti, mutta...”. Poliittinen diskurssianalyysi tarjoaa oivalluksia diskursiivisista poliittisista käytännöistä, kuten lakiesityksistä, puoluepropagandasta tai opposition protesteista. Lisäksi se auttaa hahmottamaan näkyviä, piilotettuja, tai vaikka kiellettyjä merkityksiä, kuten vaikkapa eurosentrismä eli Eurooppa-keskeistä ajattelua. (van Dijk 1997, 41.)

4.3. COP15 Kööpenhamina – COP21 Pariisi: puheet aineistona

Tutkimukseni aineiston muodostavat COP-kokouksiin liittyvät puheet. Puheet on kerätty aikaväliltä 16.12.2009–14.12.2015 ja puhujina ovat neljä komissaaria: komission

silloinen puheenjohtaja José Manuel Barroso (COP15 Kööpenhaminassa 2009), ilmastokomissaari Connie Hedegaard (COP16 Cancunissa 2010; COP17 Durbanissa 2011; COP18 Dohassa 2012 sekä COP19 Varsovassa 2013), ilmastokomissaari Miguel Arias Cañete (COP20 Limassa 2014 ja COP21 Pariisissa) sekä silloisen komission puheenjohtaja Jean-Claude Juncker (COP21 Pariisissa 2015). Puheita on yhteensä 14 kappaletta, joista neljä on pidetty parlamentin täysistunnon aikaan, loput 10 puhetta ovat joko COP-kokouksissa tai niiden yhteydessä pidettyjä puheita.

Etsinnöistä huolimatta kaikista COP-kokouksista ei ollut mahdollista hyödyntää komissaarien itse kokouksissa pitämiä puheita. Esimerkiksi COP16 Cancunista ei löytynyt Hedegaardin puheita itse kokouksen ajalta, vaan puheet ovat Euroopan parlamentin täysistuntojen yhteydessä pidettyjä puheita. Komissaari Arias Cañeten puheet Pariisin kokouksesta 2015 oli merkitty lehdistötiedotteiksi, mutta puheista voi päätellä, että ne ovat yhtäläillä myös poliittisille toimijoille suunnattuja.

Rakennan analyysini teoriassa esiin nousseiden kolmen johtajuustyypin varaan. Pyrin löytämään aineistosta rakenteellisen, ohjaavan ja välineellisen johtajuuden piirteitä. Tutkimuskirjallisuudessa käydyn keskustelun mukaan EU siirtyi Kööpenhaminan kokouksen jälkeen rakenteellisesta johtajuudesta enemmän ohjaavan ja välineellisen johtajuuden suuntaan. Tavoitteenani on osoittaa tämä kehitys ja havainnoida siihen liittyvää argumentaatiota.

5. ANALYYSI: ”EI ME, MUTTA KUN NE MUUT”

5.1. Rakenteellisen johtajuuden diskurssit

Aineistosta on mahdollista havaita useita samoja, yhdistäviä piirteitä. Puheet esittelevät ilmastomuutoksen yhteisenä ongelmana, jolle pitää yhteisesti tehdä jotain. Komissaarit käyttävät puheissaan me-muotoa, ja kontekstista voi päätellä, viitataan tällä Euroopan unioniin vai kansainväliseen yhteisöön juuri tämän puheen osalta. Puheet rakentuvat pitkälti samojen kaavojen mukaan: aluksi puhujat kuvailevat ongelmaa eli ilmastomuutosta, jonka jälkeen he argumentoivat yhteisten tekojen puolesta. Lopuksi puhujat korostavat yhteisten tekojen tärkeyttä ilmastomuutoksen taistelua vastaan. Puheista on kuitenkin mahdollista löytää erilaisia sävyjä, jotka tukevat johtajuuden kehitystä rakenteellisesta johtajuudesta ohjaavaan ja välineelliseen johtajuuteen.

Lyhykäisyydessään rakenteellinen johtajuus on toimijan kykyä ryhtyä toimiin ja sen kapasiteetin ja voimavarojen hyödyntämistä. Toimija pyrkii luomaan etuja ja kannustimia sekä vaikuttamaan vastatoimijan intresseihin ja käyttäytymiseen. Rakenteellinen johtajuus on keppi vai porkkana –johtamista. Barroson Kööpenhaminassa pitämässään puheessa 16. joulukuuta rakenteellista johtajuutta oli havaittavissa.

”Euroopan unioni saavuttaa Kioton tavoitteensa. Olemme myös näyttäneet, että on mahdollista tehdä niin merkittävästä talouskasvusta huolimatta”¹² (Barroso 2009a).

Tämä viestii EU:n kyvystä toimia notkeana toimijana, jolla on sekä resursseja että kykyä ehkäistä ilmastonmuutoksen negatiivisia vaikutuksia, kuten talouskasvun hidastumista. Yllättäen puheissa oli havaittavissa samantyyllisiä diskursseja, jossa komissaarit korostivat sitä, että EU:lla on kykyä, halua ja resursseja ilmastonmuutoksen hallintaan, mutta muut merkittävät maat, kuten BRICS-maat ovat poikkiteloin ehdotuksille.

”Tämän päivän sopimus ei vastaa läheskään odotuksiamme. – Kunnianhimomme eivät kohtaa, erityisesti kun oikeudellisesti sitovan sopimuksen tarpeesta ei päästy yhteisymmärrykseen.”¹³ (Barroso 2009c).

Komission puheenjohtajat Barroso sekä Juncker ovat puheissaan sovittelvaisempia, kun taas esimerkiksi ilmastokomissaari Connie Hedegaardin puheissa oli toisinaan suoranaisia näpäytyksiä muiden toimijoiden passiivisuudelle. Durbanin kokouksen valmisteluja käsittelevässä parlamentin täysistunnossa 15.11.2011 Hedegaard toteaa muiden maiden olevan kehityksen jarruna.

”Tiedämme kaikki, että Durbanin kokous ei saavuta sitä, mitä haluaisimme nähdä Euroopassa – kansainvälisesti sitovaa sopimusta. Tämä ei johdu Euroopasta. Tämä johtuu muista.”¹⁴ (Hedegaard 2011b).

Me-he-ajattelulla pyritään poliittisessa diskurssissa kuvaamaan sitä, miten toimijan oma agenda on parempi verrattuna muiden agendaan. Jopa tuomitsevalla argumentaatiolla komissaarit pyrkivät viestittämään muille toimijoille, että näiden olisi aika aktivoitua ilmastonmuutoksen ehkäisemiseksi. Muiden toimijoiden julkinen painostaminen on onnistuessaan varsin tehokas tapa osoittaa normatiivista johtajuuttaan, mutta liian rankat

¹² The European Union will achieve its Kyoto targets. But we have also demonstrated that it is possible to do so while achieving significant economic growth.

¹³ The text agreed today falls far short of our expectations. – Our level of ambition has not been matched, especially as there was not an agreement on the need to have legally binding agreement.

¹⁴ We all know that Durban is not going to deliver what we would like to see in Europe – the internationally binding deal. That is not because of Europe. It is because of others.

syytökset voivat kääntyä syyttelijää vastaan. Voidaankin siis sanoa, että Hedegaardin argumentti passiivisista muista on varsin rohkea tapa saada muut toimijat omaksumaan unionin ajamia normeja, kuten ilmastonmuutoksen hillintää.

Aineistossa nousi esiin myös taloudellista vakuuttavuutta korostava diskurssi, joka näyttäytyy sekä esimerkkinä että keppi tai porkkana –johtajuutena. Suurimpana kehitysavun antajana EU on avustanut köyhimpiä maita sopeutumaan ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin. Toisaalta sen voidaan myös ajatella näin sitouttavan kehittyviä maita omaksumaan esimerkiksi puhtaampaa teknologiaa tai ylipäättään kestävän kehityksen arvoja kasvunsa tueksi.

”Olemme turvanneet nopean aloitusrahoitusohjelman seuraavaksi kolmeksi vuodeksi, arvoltaan 30 miljardia dollaria, rahoittaaksemme sopeutumista, kapasiteetin kehittämistä sekä metsäkadon ehkäisyä, etenkin köyhissä ja haavoittuvimmissa maissa.”¹⁵ (Barroso 2009b).

Eräänlainen kauhukuvilla maalailu on myös rakenteellisen johtajuuden muoto, sillä sen voidaan ajatella vetoavan muiden toimijoiden intresseihin. Tulevaisuuteen on hankala nähdä, mutta jo mielikuvat huonontuneista elinoloista herättänevät esimerkiksi joko empatiaa tai halun ehkäistä pakolaisuutta. Teollistuneet maat ovat pääosin vastuussa nykyisestä tilanteesta ja ilmastonmuutoksen edetessä osa maapallon alueista muuttuu asuinkelvottomaksi.

”Tulvien alle jääneet perheet Pakistanissa. Aavikoitumisen ja kuivuuden kanssa selviytyvät viljelijät Malissa. Arabikyläläiset kärsimässä veden puutteesta. Olemme heille velkaa – ja myös kaikille muille maailman kansalaisille, joille ilmastonmuutos on jo nyt totisinta totta – lopettaa tämä viikko päätöksillä. Päätöksillä, jotka laittavat maailman raiteilleen kohti kestävämpää, puhtaampaa ja vihreämpää tulevaisuutta.”¹⁶ (Hedegaard 2010b).

EU:n tapa toimia rakenteellisena johtajana on varsin hienovarainen. Ehtojen asettelu tai keppi vai porkkana –politiikka voi pahimmillaan näyttäytyä kovakouraisena johtajuutena. Normatiivisen vallan siirtymämekanismi, eli ehtojen asettaminen vastapuolelle, keskustelee yhdessä rakenteellisen johtajuuden keppi vai porkkana –ajattelun kanssa. On

¹⁵ We have secured a fast start funding programme for the next 3 years worth at least 30 billion dollars to fund adaptation, capacity building and the fight against deforestation particularly in the poorest and most vulnerable countries.

¹⁶ [T]he flooded families in Pakistan. The farmers in Mali coping with desertification and drought. The Arab villagers suffering from water shortages. We owe to them – and all other citizens of this world to whom climate change is already now a fact of life – to end this week with a set of decisions. A set of decisions that puts the world on track towards a sustainable future with cleaner and greener growth.

kuitenkin selvää, että COP15 Kööpenhaminan kokouksessa vuonna 2009 hienovarainen rakenteellinen johtajuus näyttäytyi selkeämmin kuin vaikkapa Pariisin kokouksessa 2015, jolloin unioni luotti vahvaan ohjaavan ja välineellisen johtajuuden strategioihin.

5.2. Ohjaavan johtajuuden diskurssit

Ohjaava johtajuus voidaan nähdä johtamisena esimerkin avulla. Johtava toimija pyrkii osoittamaan yhteisen ongelman ja tarjoamaan siihen ratkaisun. Lisäksi ohjaava johtaja rohkaisee muita seuraamaan. Ohjaava johtajuus on nimenomaa normatiivisen vallan ydintä, sillä normatiivisen vallan karkeana ajatuksena on vaikuttaa muihin toimijoihin niin, että nämä hyväksyisivät omat norminsa osaksi omaa päätöksentekoaan.

EU:n johtajuusstrategiat COP-kokouksissa näyttävät kulminoituvan ohjaavan johtajuuden ympärille. Komissaarien puheissa ilmastonmuutos tunnustetaan yhteiseksi ongelmaksi, johon tarvitaan niin ikään yhteisiä ratkaisuja.

”EU yksistään toisella sitouttamiskaudella ei ole riittävä tai uskottava. Siksi meidän täytyy pysyä ehdoissamme voidaksemme saada myönteisiä vastauksia kumppaneiltamme.”¹⁷ (Hedegaard 2010).

EU toi esiin usean kokouksen yhteydessä, että se on valmis leikkaamaan omia päästöjään yli nykyisen tavoitteen, 20 % vuoden 1990 päästöistä, jopa 30 %, mikäli muut toimijat sitoutuvat Kioton ilmastopimuksen toiselle sitouttamiskaudelle. Esimerkkinsä avulla EU pyrkii näin tartuttamaan normejaan myös muille toimijoille.

”Tähän aikaan vuosi sitten Euroopan unionista tuli ensimmäinen taho, joka asetti sitovan lainsäädännön itselleen taatakseen, että jatkamme kunnianhimoista hiilidioksidipäästöjen laskusuuntausta.”¹⁸ (Barroso 2009a).

Sitovuus ja kunnianhimo sekä lämpenemisen pitäminen alle 2 °C ovat tärkeitä sopimuksen piirteitä, joita unioni on pyrkinyt toimillaan edistämään jo Kööpenhaminan kokouksen ajoilta. Tämä viittaa siihen, että unioni näkee ilmastonmuutoksen vakavana uhkana ja ongelmana, jonka torjumiseen muiden toimijoiden panosta yhtäläillä tarvitaan. Ilmastonmuutos representoi koko maailmanlaajuisia ongelmia, mutta toimet sen pysäyttämiseksi ovat olleet vähäisiä.

¹⁷ The EU alone under a second commitment period is neither sufficient nor credible. Therefore we need to stick to our conditions to lever positive responses from our partners.

¹⁸ This time last year, the European Union became the first Party to set in place binding legislation to ensure we continue to lead an ambitious downward trend in carbon emissions.

”EU:n tavoitteena pysyy kunnianhimoinen, kokonaisvaltainen, laillisesti sitova kansainvälinen viitekehys, joka kattaa kaikki osapuolet. Se on yhä paras tapa pitää maailmanlaajuinen lämpötilan nousu alle 2 °C:ssa. Ja olkaamme selviä: EU kannattaa yhä Kioton ilmastopöytäkirjasta. EU on ottanut sopimuksen alaisia tavoitteita. Me emme ole ainoastaan saavuttaneet näitä tavoitteita; olemme matkalla tavoitteiden ylittämiseen.”¹⁹ (Hedegaard 2011b).

Käsittämäni tutkimuskirjallisuuden mukaan EU:n normatiivisen johtajuuden sanotaan romahtaneen Kööpenhaminan kokouksessa, mutta kolmen seuraavan vuoden aikana EU onnistui rakentamaan johtajuutensa uudelleen. Dohan COP18-kokouksessa 2012 ilmastokomissaari Connie Hedegaardin puheessa on huomattavissa muutosta verrattuna edellisiin puheisiin, jotka tuntuivat jääneen kiinni Kööpenhaminan epäonnistumiseen.

”Näytetään maailmalle, että myös Doha voi ottaa askeleita eteenpäin! Näytetään maailmalle vahvistettu ratkaisu siirtyä eteenpäin!”²⁰ (Hedegaard 2012).

Vetoamalla muiden haluun toimia, Hedegaard pyrkii edistämään paremman tulevaisuuden rakentamista viestimällä, että EU on valmis muokkaamaan nykyisyyttä, jotta tulevaisuus olisi koko maailmalle parempi. Hedegaard argumentoi, että Dohan kokouksella on suuret mahdollisuudet vaikuttaa tulevaisuuteen, eikä aikaa kannata hukata riitelyyn tai turhanpäiväisiin lupauksiin. Parempaan tulevaisuuteen viittaaminen on tyypillistä poliittisen diskurssin retoriikkaa, jota myös ohjaavan johtajuuden osalta on havaittavissa aineistossa. Maailma näyttäytyy rikkonaisena, mutta seuraamalla EU:n päättäväisyyttä, on mahdollista turvata jälkipolville parempi tulevaisuus. Myös Jean-Claude Juncker turvautui vastaavanlaiseen retoriikkaan Pariisin COP21-kokouksen yhteydessä pitämässään puheessa:

”On meidän velvollisuutemme poliittisina johtajina turvata vakaa maailma miljoonille lapsille ympäri maailmaa.”²¹ (Juncker 2015).

¹⁹ The EU’s goal remains an ambitious, comprehensive, legally binding international framework covering all parties. It is and it remains the best way to keep the global temperature increase below 2 °C. And let us be clear: the EU is in favor of the Kyoto Protocol. The EU has taken targets under the Kyoto Protocol. We have not only delivered these targets; we are actually on a path to overshoot our targets.

²⁰ Let us show the world that Doha, too, can deliver new steps forward! Let us show the world a reinforced resolve to move forward together!

²¹ It is our responsibility as political leaders to ensure a stable world for millions of children across the world.

5.3. Välineellisen johtajuuden diskurssit

Välineellinen johtajuus merkitsee toimijan kykyä muodostaa koalitioita, toimia sillanrakentajana muiden toimijoiden välillä sekä toimia sovittelijana. Tietoisuuden lisääminen on myös tyypillinen välineellisen johtajuuden muoto. Aineiston perusteella välineellinen johtajuus on selkeästi yleisin EU:n harjoittama johtajuuden muoto. Jo Kööpenhaminan kokouksessa Barroso vetosi kahteen suurimpaan saastuttajaan, Kiinaan ja Yhdysvaltoihin, toimimaan yhteisen hyvän edistämiseksi.

”Haluaisin pyytää kumppaneitamme Yhdysvaltoja ja Kiinaa osallistumaan edelleen konferenssin onnistuneeseen lopputulokseen.”²² (Barroso 2009a).

Euroopan unionia syytettiin Kööpenhaminan kokouksessa siitä, että se ei onnistunut puhumaan yhdellä äänellä, vaan jäsenmaat sekä unioni aiheuttivat hämmennystä erimielisyydellään. Cancunin kokouksessa EU onnistui kuitenkin toimimaan yhtenäisemmin, jolloin sen uskottavuus koalitioiden rakentajana parani.

”Kuka tahansa puhuukaan Euroopan unionin puolesta, kumppanimme Euroopan ulkopuolella voivat olla varmoja, että he huomaavat samat prioriteetit ja saman viestin. Tällä tapaa prioriteettimme tulee parhaiten kuulluksi.”²³ (Hedegaard 25.11.2010).

Kioton sopimukseen sitoutuminen kulki vahvasti esillä puheissa vielä 2010-luvun alussa. EU yritti tietoisuutta lisäämällä argumentoida sopimukseen liittymisen puolesta, sillä Hedegaardin mukaan sopimuksen toinen velvoitekausi kattaisi vain murto-osan päästöjen määrästä.

”Tähän asti, Kioto-perheen osuus on noin kolmasosa maailman päästöistä. On mahdollista, että Durbanin kokouksen jälkeen toisen velvoitekauden osuus kattaa vain 15 % maailman päästöistä.”²⁴ (Hedegaard 2011b).

Hedegaardin puhe vuoden 2013 COP19-kokouksessa Varsovassa keskittyi ilmastonmuutoksen aiheuttamaan taloudelliseen puoleen. Hän mainitsi, että isot talousorganisaatiot, kuten Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston johtajat tunnustavat ilmastonmuutoksen olevan suurin taloudellinen ongelma tällä vuosisadalla.

²² I would like to call our partners in the US and China to contribute further to a successful outcome to the conference.

²³ Whoever speaks on the behalf of European Union, our partners outside Europe can be sure that they will be met with the same kind of priorities and the same kind of message. That is the way our priorities will best be heard.

²⁴ Up till now, the Kyoto Family has accounted for around one-third of global emissions. There is the possibility that after Durban the second commitment period family will account for only 15 % of global emissions.

Tällä lausumalla Hedegaard ilmensi, että muut toimijat EU:n tapaan tiedostavat yhteisen ongelman ja ratkaisun siihen. Talouden ja ilmastonmuutoksen torjunnassa EU näyttäytyi edelläkävijänä: olihan unioni kyennyt yhdistämään talouskasvun ja ilmastonmuutoksen hillinnän keskenään. Varsovan kokouksen puheessaan Hedegaard asettui sovittelijan ja sillanrakentajan rooliin

”Täällä meidän pitäisi oppia talouspolitiikasta: mikäli tavoitteita ei saavuteta, normaalisti näitä tavoitteita ei vaihdeta. Ei, silloin lisätään enemmän politiikkaa, jotta tavoitteet saavutetaan. Missään muualla politiikassa tätä lähestymistapaa ei tarvita niin paljon kuin ilmastopolitiikassa.”²⁵ (Hedegaard 2013).

EU:n suurin riemuvoitto välineellisen johtajuuden saralla olivat neuvottelut ennen COP21 Pariisia 2015. Ilmastokomissaari Arias Cañete korostaa, miten juurikin EU:n panos niin sanotun korkean kunnianhimon koalitiossa oli ratkaisevassa asemassa koko Pariisin sopimuksen synnyn kannalta. Lähtökohta on hyvin eurosentrinen, vaikka Marshall-saarten ulkoministeri Tony De Brumilla, oli keskeinen rooli koalition kokoamisessa.

”Kiitos meidän ilmastomestarin ja ylpeän johtajan, Marshall-saarten ulkoministerin Tony De Brumin, olemme kokoontuneet suurten ilmastoasioiden äärellä vuoden kuluessa.”²⁶ (Arias Cañete 2015b).

Samassa puheessa Arias Cañete summaa, miten hän ja De Brum kiersivät ympäri maailmaa keräämässä seuraajia koalitioon, mutta silti Arias Cañete nostaa vain EU:n (ja Euroopan) jalustalle koalition onnistumisessa.

”Ennen Pariisia ja Pariisin aikana, Eurooppa on ollut korkean kunnianhimon koalition sydämessä, joka koostuu kehittyneistä ja kehittyvistä maista.”²⁷ (Arias Cañete 2015b).

Aineisto osoittaa, että mitä kauemmas Kööpenhaminan kokouksesta päästiin, sitä enemmän unioni turvautui välineelliseen johtajuuteen. Kuitenkin, aineistosta on selkeästi havaittavissa, että EU käytti kaikkia johtajuuden malleja jokaisessa kokouksessa edistääkseen normatiivista valtaansa. Tutkimuskirjallisuuden ja aineiston perusteella on turvallista sanoa, että EU:n strateginen siirtymä rakenteellisesta johtajuudesta kohti

²⁵ Here we should learn from the economic policies: if targets are not met, normally you don't change the target. No, you add more policies in order to achieve the target. Nowhere in politics will this approach be more needed than exactly in climate politics.

²⁶ Thanks to our climate champion and proud leader, the Foreign Minister of the Marshall Islands Tony De Brum, we have been meeting in the sidelines of major climate gatherings all over the year.

²⁷ Before Paris, and in Paris, Europe has been at the heart of the High Ambition Coalition of developed and developing countries.

ohjaavaa ja välineellistä johtajuutta on havaittavissa myös komissaarien puheiden diskursseista. Komissaarien käyttämä retoriikka on pääosin monitulkintaista johtajuusmallien suhteen muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Puheissa ilmenee kuitenkin poliittiselle diskurssille tyypillisiä piirteitä, kuten polarisaatiota, me-he – asettelua, vaikuttamaan pyrkivyyttä, tulevaisuuden uhkakuvia ja parannuksia vallitsevaan tilanteeseen.

6. LOPPUPÄÄTELMÄT

Tutkimukseni tavoite on ollut tarkastella, miten EU:n normatiivinen johtajuus on rakentunut COP-ilmastokokouksissa 2009–2015. Tutkimukseni aineistosta oli eriteltävissä kolmenlaisia johtajuuden diskursseja, joiden pohjalta unionin johtajuus rakentui COP-kokouksissa. Epäonnistuneen Kööpenhaminan aikaan EU turvautui muita kokouksia enemmän rakenteellisen johtajuuden diskursseihin, mikä ei lopulta tuottanut sen toivomaa tulosta laillisesti sitovasta ilmastopimuksesta. Johtajuusdiskurssien muutos kohti ohjaavaa ja välineellistä johtajuutta auttoi unionia saavuttamaan tavoitteensa Pariisin ilmastokokouksessa 2015.

Olemalla esimerkkinä muille, EU on tavoitellut muita toimijoita taakseen. Se on myös käyttänyt normatiivista valtaansa ilmastopolitiikan alalla, eli kannustanut muita toimijoita sen arvottamien normien seuraajiksi. Vaikka EU:n vallasta on käyty keskustelua, on kuitenkin selkeää, että EU toimii ilmastopolitiikan kentällä enemmän normatiivisen vallan tavoin kuin hegemonina. Se ei turvaudu esimerkiksi talouspakotteisiin tai sotilaallisiin keinoihin ajaakseen omia normejaan ja saadakseen muut toimijat hyväksymään omat ehdotelmansa ilmastopimusten puitteissa.

Ilmastojohtajuuden kenttä on pirstaloitunut, eikä ole mahdollista osoittaa vain yhtä absoluuttista johtajaa, jota muut toimijat seuraisivat ehdoitta. EU itse on kuitenkin profiloitunut ilmastojohtajaksi ja sillä näyttää olevan halua toimia yhteisen hyvän, eli juurikin ilmastonmuutoksen hillitsemisen edistämiseksi. Ilmastonmuutoksen ehkäiseminen tietää vielä toistaiseksi talouskasvun jarruttamista, eikä monikaan muista toimijoista ole vielä valmis tinkimään saavutetusta edusta eli taloudellisesta nousujohteesta. Tämän vuoksi EU:n väitteet ilmastojohtajuudesta normatiivisen vallan keinoin ovat hyväksyttäviä.

Ilmastonmuutoksen vastainen taisto on vasta aluillaan. EU on kuitenkin näyttänyt tahtotilansa sen hillitsemiseksi, mutta muiden toimijoiden intresseihin vaikuttaminen ei onnistu pelkällä retoriikalla ja argumentaatiolla. Sanojen taakse tarvitaan myös tekoja, jotta unionin oma esimerkki antaisi vakaamman pohjan sen omille toiveille. Tämän unioni sai huomata epäonnistuneessa Kööpenhaminan kokouksessa, sillä se ei toimillaan onnistunut vakuuttamaan muita toimijoita laillisesti sitovan ilmastopimuksen kannalle. EU tiedosti virheensä ja muutti strategiaansa, jolloin se sai tahtonsa läpi Pariisin sopimuksen muodossa. Tulevat vuosikymmenet kuitenkin näyttävät, onko unioni kykenevä johtamaan kansainvälistä yhteisöä kohti hiilineutraalimpaa tilannetta, vai jääkö unionin johtajuus vain lupauksen varaan.

LÄHTEET

PRIMÄÄRIKÄÄNNÖS

Arias Cañete, Miguel (2014), Speech at the EP plenary “2014 UN Climate Change Conference Lima”. 26.11.2014. Saatavissa

<https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_14_2165>, luettu 21.12.2019.

Arias Cañete, Miguel (2015a), Speaking points by Climate Action and Energy Commissioner Miguel Arias Cañete at the press conference preceding the COP21 Climate Change Conference in Paris. Brysseli 25.11.2015. Saatavissa

<https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_15_6172>, luettu 21.12.2019.

Arias Cañete, Miguel (2015b), Historic climate deal in Paris: speech by Commissioner Miguel Arias Cañete at the press conference on the results of COP21 climate conference in Paris. Brysseli 14.12.2015. Saatavissa

<https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_15_6320>, luettu 21.12.2019.

Barroso, Jose Manuel (2008a), Statement of President Barroso at the UN High Level Segment. Kööpenhamina 16.12.2009. Saatavissa

<https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_09_583>, luettu 21.12.2019.

Barroso, Jose Manuel (2008b), Statement of President Barroso to the Plenary of the Copenhagen conference on climate change. Kööpenhamina 18.12.2009. Saatavissa

<https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_09_587>, luettu 21.12.2019.

Barroso, Jose Manuel (2008c), Statement of President Barroso on the Copenhagen Climate Accord. Kööpenhamina 19.12.2009. Saatavissa

<https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_09_588>, luettu 21.12.2019.

Hedegaard, Connie (2010a), European Parliament plenary debate on preparations for the Cancún Climate Conference. Strasbourg 25.11.2010. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_10_687>, luettu 21.12.2019.

Hedegaard, Connie (2010b), Statement by European Commissioner for Climate Action at the opening of the High-level Segment of COP-16/CMP-6 in Cancún. Brysseli 7.12.2010. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_10_662>, luettu 21.12.2019.

Hedegaard, Connie (2010c), European Parliament plenary debate on the outcome of the Cancún Climate Conference. Strasbourg 14.12.2010. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_10_755>, luettu 21.12.2019.

Hedegaard, Connie (2011a), Preparations for the Durban Climate Conference. Brysseli 7.11.2011. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_11_734>, luettu 21.12.2019.

Hedegaard, Connie (2011b), European Parliament plenary debate on the preparation of the Climate Change Conference (COP 17) in Durban. Strasbourg 15.11.2011. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_11_762>, luettu 21.12.2019.

Hedegaard, Connie (2012), Moving forward together. Doha 4.12.2012. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_12_904>, luettu 21.12.2019.

Hedegaard, Connie (2013), Statement at the opening of the high-level segment of the UN climate conference COP 19. Varsova 13.11.2013. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_13_944>, luettu 21.12.2019.

Juncker, Jean-Claude (2015), Jean-Claude Juncker at the COP21 Leaders Event - A climate agreement here and now in Paris. Pariisi 30.11.2015. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_15_6320>, luettu 21.12.2019.

SEKUNDÄÄRIAINIESTO

Bickerton, Chris J. (2011), "Legitimacy Through Norms: The Political Limits to Europe's Normative Power". Teoksessa Whitman (toim.), *Normative Power Europe: Empirical and Theoretical Perspectives*, 25–42. Iso-Britannia: Palgrave Macmillan.

Bäckstrand, Karin & Ole Elgström (2013), "The EU's role in climate change negotiations: from leader to 'leadior'", *Journal of European Public Policy* 20 (10): 1396–1386.

- Dahl, Robert A. (1957), "The Concept of Power", *Behavioral Science* 2 (3): 201–215.
- De Matteis, Alessandro (2019), "Decomposing the anthropogenic causes of climate change", *Environment, Development and Sustainability* 21: 165–179.
- Diez, Thomas (2013), "Normative Power as Hegemony", *Cooperation and Conflict* 48 (2): 194–210.
- Euroopan komissio (2019a), The Sustainable Development Goals. Saatavissa <https://ec.europa.eu/europeaid/policies/sustainable-development-goals_en>, luettu 10.12.2019.
- Euroopan komissio (2019b), The European Union continues lead global fight against climate change. Saatavissa <https://ec.europa.eu/clima/news/european-union-continues-lead-global-fight-against-climate-change_fi>, luettu 12.01.2020.
- Euroopan komissio (2020a), Ilmastonmuutoksen syyt. Saatavissa <https://ec.europa.eu/clima/change/causes_fi>, luettu 05.01.2020.
- Euroopan komissio (2020b), EU:n toimivalta. Saatavissa <https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/what-european-commission-does/law/areas-eu-action_fi>, luettu 06.01.2020.
- Euroopan unioni (2020a), Euroopan unionin historia. Saatavissa <https://europa.eu/european-union/about-eu/history_fi>, luettu 18.01.2020.
- Euroopan unioni (2020b), Vuoden 2050 tavoitteet. Saatavissa <https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/overall-targets/2050-targets_fi>, luettu 18.01.2020.
- Euroopan unioni (2020c), EU:n toimielimet ja muut elimet. Saatavissa <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_fi>, luettu 06.01.2020.
- Forsberg, Tuomas (2011), "Normative Power Europe, Once Again: A Conceptual Analysis of an Ideal Type", *Journal of Common Market Studies* 49 (6): 1183–1204.
- Groen, Lisanne & Arne Niemann (2013), "The European Union at the Copenhagen climate negotiations: A case of contested EU actorness and effectiveness", *International Relations* 27 (3): 308–324.
- Haukkala, Hiski (2013), "Maailmanpolitiikan muutos: Suunta, syyt ja seuraukset". Teoksessa Forsberg & Raunio (toim.), *Politiikan muutos*, 229–259. Tampere: Vastapaino.
- Ilmasto-opas (2020), Euroopan unionin ilmastopolitiikka ohjaa jäsenmaita. Saatavissa <<https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/hillinta/-/artikkeli/b82589fa-efc6-41c0-b7fd-0f1233b76c86/euroopan-unionin-ilmastopolitiikka-ohjaa-jasenmaita.html>>, luettu 06.01.2020.
- Jokinen, Arja et al. (2016), Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.
- Karlsson, Christer et al. (2011), "Looking for Leaders: Perceptions of Climate Change Leadership among Climate Change Negotiation Participants", *Global Environmental Politics* 11 (1): 89–107.

- Kelemen, R. Daniel (2010), "Globalizing European Union environmental policy", *Journal of European Public Policy* 17 (3): 335–349.
- Kilian, Bertil & Ole Elgström (2015), "Still a green leader? The European Union's role in international climate negotiations", *Cooperation and Conflict* 45 (3): 255–273.
- Manners, Ian (2002), "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?", *Journal of Common Market Studies* 40 (2): 235–258.
- Manners, Ian (2006), "Normative Power Europe Reconsidered: Beyond the Crossroads", *Journal of European Public Policy* 13 (2): 182–99.
- Nye, Joseph S. (2008), *Powers to Lead*. New York: Oxford University Press.
- Oberthür, Sebastian & Lisanne Groen (2018), "Explaining goal achievement in international negotiations: the EU and the Paris Agreement on climate change", *Journal of European Public Policy* 25 (5): 708–727.
- Palonen, Kari (2014), "Euroopan unioni politisoivana mahtina", *Politiikka* 56 (1): 7–14.
- Parker, Charles F. & Christer Karlsson (2010), "Climate Change and the European Union's Leadership Moment: An Inconvenient Truth?", *Journal of Common Market Studies* 48 (4): 923–943.
- Parker, Charles F., et al. (2015), "Climate change leaders and followers: Leadership recognition and selection in the UNFCCC negotiations", *International Relations* 39 (4): 434–454.
- Parker, Charles F., et al. (2017), "Assessing the European Union's global climate change leadership: from Copenhagen to the Paris Agreement", *Journal of European Integration* 39 (2): 239–252.
- Pietikäinen, Sari, & Mäntynen Anne (2019), *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Schreurs, Miranda A. & Yves Tiberghien (2007), "Multi-Level Reinforcement: Explaining European Union Leadership in Climate Change Mitigation", *Global Environmental Politics* 7 (4): 19–46.
- Skjærseth, Jon Birger (2017), "The European Commission's Shifting Climate Leadership", *Global Environmental Politics* 17 (2): 84–104.
- UNFCCC (2000), Climate Change Information Sheet 17. Saatavissa <<https://unfccc.int/cop3/fccc/climate/fact17.htm>>, luettu 28.04.2020.
- UNFCCC (2020a), The Kyoto Protocol – Status of Ratification. Saatavissa <<https://unfccc.int/process/the-kyoto-protocol/status-of-ratification>>, luettu 27.04.2020.
- UNFCCC (2020b), 7.a Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change. Saatavissa <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-a&chapter=27&clang=_en>, luettu 06.04.2020.
- UNFCCC (2020c), The Paris Agreement. Saatavissa <<https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>>, luettu 06.01.2020.

UNRIC (2019), YK ja ilmastonmuutos. Saatavissa <<https://www.unric.org/fi/component/content/article/18-humanitarian-affairs/26123-yk-ja-ilmastonmuutos>>, luettu 21.10.2019.

Van Dijk, Teun A. (1997), "What is Political Discourse Analysis?". Teoksessa Blommaert & Bulcaen (toim.), *Political linguistics*, 11–52. Belgia: John Benjamins Publishing Company.

Van Schaik, Louise & Simon Schunz (2012), "Explaining EU Activism and Impact in Global Climate Politics: Is the Union a Norm- or Interest-Driven Actor?", *Journal of Common Market Studies* 50 (1): 169–186.

Ympäristöministeriö (2020), Kioton pöytäkirja. Saatavissa <https://www.ymp.fi/fi-FI/Ymparisto/Ilmasto_ja_ilma/Ilmastonmuutoksen_hillitseminen/Kansainvaliset_ilmastoneuvottelut/Kioton_poytakirja>, luettu 12.01.2020.

YK (2020), Climate negotiations timeline. Saatavissa <<https://www.un.org/sustainabledevelopment/climate-negotiations-timeline/>>, luettu 12.01.2020.

Young, Alasdair R. (2015), "The European Union as a global regulator? Context and comparison", *Journal of European Public Policy* 22 (9): 1233–1252.

Young, Oran R. (1991), "Political Leadership and Regime Formation: On the Development of Institutions in International Society", *International Organization* 45 (3): 281–308.